РОЗДІЛ 3. РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію доктора філологічних наук, професора,
завідувача кафедри слов'янських мов Інституту філології
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника
Лесюка Миколи Петровича

«СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ В ГАЛИЧИНІ (XIX–ПОЧАТОК XX ст.)»

(Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. – 732 с.)

Вагоме дослідження історії української літературної мови

Українська літературна мова в Галичині народжувалася в гострих дискусіях, про які в українському мовознавстві вже писали не раз, проте ґрунтовного системного дослідження проблем становлення української літературної мови в Галичині в контексті нелегких суспільно-політичних і культурних обставин не було. А без осмислення цих складних процесів вироблення галицького варіанта української літературної мови неможливо пізнати наступні етапи, закономірні інтегрувальні процеси – витворення нової української літературної мови – єдиної для всього українського народу.

Монографія починається передмовою, яка відповідає всім канонам жанру наукового твору, адже в ній чітко обґрунтована актуальність рецензованої праці, накреслена програма дослідження. Цю програму автор почав виконувати з першого розділу «Національно-культурне життя Галичини у кінці XVIII–на початку XX ст.». Читач, який навіть добре обізнаний з історією України, дізнається про низку не відомих йому раніше фактів, наприклад, про те, що польське панування в Галичині тривало майже 600 років.

У першому розділі монографії Микола Петрович Лесюк виступає як історик, культуролог і, звісно, мовознавець. Дослідник ґрунтовно опрацював фахову літературу з проблеми, показав прагнення українського народу розвивати національну культуру та літературну мову в Галичині, незважаючи на те, що вона була підпорядкована в різні часи Польщі, Австрії, Росії. Автор рецензованої праці розкрив причини того, що могутня українська культура, яка дивувала Європу ще за часів Галицько-Волинського князівства, поступово згасала. Польський національний гніт, колабораціонізм української шляхти, нужда й обмеженість українських сільських священиків, які цуралися української мови, беручи в цьому приклад із вищого духовенства, спричинили те, що українська мова надовго завмерла у Львівському університеті, хоча, за австрійськими законами, пасторальна теологія й катехітика мали б викладатися рідною мовою. Однак у найтяжчий час народ породжує високоосвічених патріотів, які ставали духовною опорою нації. На той час серед прогресивного галицького духовенства активною громадською позицією вирізнявся священик високого рангу, крилошанин Іван Могильницький, який ініціював відкриття учительського інституту для дяків, українського просвітницького товариства в Перемишлі, підготував немало наукових праць і навчальних посібників, хоча не всі з них, на жаль, було своєчасно опубліковано. Автор рецензованої праці стисло, але вагомо окреслює роль Йосипа Левицького в дискусіях про українську мову, діяльність «Руської трійці» та вихід у світ «Русалки Дністрової», боротьбу за літературну українську мову на народній основі Йосифа Лозинського та його соратників, діяльність «Погодінського кружка», москвофілів і народовців. У розділі багато прізвищ і фактів, але головною

заслугою автора монографії є те, що він усі події, пов'язані з боротьбою за народну мову, фонетичний правопис, за вироблення єдиної літературної мови для всіх українців подає в контексті історичних і культурно-просвітницьких подій, унаслідок чого навіть уже відомі факти набувають особливої виразності.

Особливу увагу дослідник приділив науковому доробку І. Могильницького, з-під пера якого вийшла ціла вервечка шкільних книжок, у тому числі й катехізис, розрахований на школярів, після чого він розпочинає роботу над граматикою української мови. Микола Петрович показав «многотрудний шлях» І. Могильницького до здійснення своєї мети: 1822 р. він друкує в «Czasopiśmie naukowym księgozbioru im. Ossolińskich» працю «Rozprawa o języku ruskim» як рекурс-аргументацію до президії губернії, що не давала змогу митрополитові написати послання до мирян «кирилскою мовою». Ця праця послужила своєрідним вступом до омріяної граматики, яка, на жаль, так і не була опублікована. Але завдяки старанням І. Могильницького громадськість слов'янського світу ознайомилася з основними рисами й особливостями української нації, які він описав у згаданому рекурсі. Оминаючи аналіз порушених у праці проблем, майстерно висвітлених автором, із сумом доводиться констатувати, що неосвіченість чи скорше невігластво деяких сучасних політиків, як і в давні часи, спричинили ідеї т. зв. Новоросії чи Малоросії, які, на жаль, підтримали не лише вороги України, а й деякі українці.

Про «Руську трійцю» справді багато написано. Однак М.П. Лесюк подав більш докладні відомості про діяльність цього гуртка. Адже мало хто знає, що першим результатом його праці був альбом «Син Русі», потім альманах «Зоря» («Зоря, писемце присьвященоє рускому язику») і лише потім «Русалка Дністровая». Заслуга дослідника найперше полягає в тому, що він узагальнив відомі й ті, що донедавна були невідомі, сторінки діяльності «Руської трійці», значно поглибив їх вагомими й цікавими знахідками, показав роботу товариства в контексті змагань за формування літературної мови.

Автор рецензованої праці виявив бажання написати про кожного із засновників «Руської трійці» нариси. Це складне завдання, адже після всього, що було опубліковано про цих творців, важко дібрати щось нове, оригінальне. Однак Микола Петрович, опрацювавши багато праць із різних відділів вітчизняних і закордонних бібліотек, архівів, знаходить ті факти, які особливо виразно виявляють ці постаті.

Із непереборним інтересом читаються рядки про Маркіяна Шашкевича – культурного діяча, поета, перекладача, мовознавця, який власним прикладом руйнував «залізобетон мовної блокади». Варто лише згадати наведений автором приклад із життя М. Шашкевича, коли після його виступу українською мовою 12 лютого 1835 р. з публічною проповіддю про обов'язки громадян перед цісарем і державою «пасторалисты дали себѣ слово не говорити проповѣдей даже во Львовскихъ церквахъ иначе, только по-русски [по-українськи]».

У такому ж ключі дослідник написав науковий нарис про Якова Головацького, який був закоханий в українську мову: «є то природна, чиста, повноголосна мова, – говорив Я. Головацький, – мужеско-сильна, виразиста (лаконическа) въ устахъ статного господаря або козака-молодця, тай пôд перомъ Котляревского, Тополинского и др., а м'ягка, сердечно-нѣжна, пещена въ бесѣдѣ материнскôй, дѣвочôй спѣванцѣ, або пôдъ перомъ сердечного Основяненка".

У другій половині XIX ст. Яків Головацький став зовсім іншим. Намагаючись звільнитися від польського впливу, він усе більше став хилитися в російський бік. На превеликий жаль, він змінив свої погляди на народну мову, перейшов на російську мову, якої, до речі, теж до кінця життя досконало так і не вивчив. Я. Головацький був чи не найбільшим ученим авторитетом і філологом у Галичині, його доповідь «Розправа о языцѣ южнорускôмъ и єго нарѣчіяхъ», з якою він виступив перед учасниками з'їзду «„ученыхъ

рускихъ“ у Львові в жовтні 1848 року (опублікована в 1849 році)» викликала захоплення, ейфорію, бо вперше наукова громадськість почула такі схвальні слова про українську мову, яку принижували в австрійській та забороняли в російській імперії. Цей параграф Микола Петрович завершує філософічно, акцентуючи увагу на тому, що історія колись розсудить, чого більше зробив для Галичини Яків Головацький – користі чи зла. Немало випадків схожого ренегатства щодо української мови та української справи загалом, на жаль, спостерігаємо в Україні й нині.

Окремий параграф автор присвятив Івану Вагилевичу як досліднику народної мови галичан. Ця оцінка цілком об’єктивна, оскільки дослідник зробив ретельний огляд літературної творчості І. Вагилевича, його мовознавчих праць, вивчив листування з видатними людьми того часу, оцінку сучасниками його творчості, просвітницької діяльності. Це дало змогу Миколі Петровичу стверджувати, що І. Вагилевич зробив чимало для пізнання мови, культури, побуту галицьких українців, він був надзвичайно ерудований, начитаний, усе життя працював над собою. Але не все він умів оцінити об’єктивно, правильно, адже часом був під впливом чужих поглядів, і це відбивалося в його працях. І хоча філологічні твори згаданого дослідника мовознавці часом називали дилетантськими, оскільки вони базувалися на російській граматиці Греча і польській Корчинського, Микола Петрович високо оцінює його подвижницьку наукову працю, бажання бути корисним своєму народові і залишити для нього скромний доробок.

В окремому розділі рецензованої монографії дослідник аналізує основні граматичні праці, видані в Галичині. Тут він знову звертається до постаті І. Могильницького, його „Грамматики языка славено-руского“. Микола Петрович виявив добру обізнаність із відгуками мовознавців на цей твір і зокрема з його описом та аналізом постаті Михайла Возняка, але характер дослідження М.П. Лесюка – простежити процес становлення й розвитку української літературної мови в Галичині на ґрунті народної мови – спонукав «переглянути ілюстративний матеріал, який залучений І. Могильницьким до його наукової праці». Цей перегляд вилився в ґрунтовну, кваліфіковану та багатоаспектну розвідку про сильні й слабкі сторони «Граматики». Аналогів таких студій досі не було в українському мовознавстві. Їх складники, безсумнівно, будуть використані в узагальнювальних працях з історичної граматики української мови, історії української літературної мови.

Аналізуючи граматику Михайла Лучкая, Микола Петрович стверджує, що автор цієї граматики стояв на хибних позиціях, однак вказує і на її позитивні риси та водночас дає кваліфіковану оцінку помилковим твердженням автора у фонетиці, морфології. М. Лучкай був першим, хто писав про українську мову не українською, і, на жаль, не останній. Це Йосип Левицький, граматика якого «Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien» була першою друкованою мовознавчою ластівкою в Галичині, про яку І. Срезневський із сарказмом писав, що Й. Левицький „плохой грамотѣй, хотя и написалъ граматику“. Автор монографії об’єктивно, на власноруч дібраних мовних фактах проаналізував перше (німецькою мовою) і друге (написане галицькою мішаниною) видання граматики. Ознайомившись із аналізом згаданих граматик, поділяєш думку Миколи Петровича про те, що їхній автор «двоївся» між народною та російсько-церковною мовою, змішував приклади, не був послідовним у трактуванні й поданні певних форм, що граматики Й. Левицького не стали бажаним набутком мовознавчої науки в Галичині. Він був своєрідним каталізатором, який, будучи насправді серйозним гальмом у розвитку граматичної думки в Галичині, цим самим спонукав, стимулював інших авторів до мовознавчих досліджень. У такому ж ключі М.П. Лесюк докладно проаналізував граматику Івана Вагилевича, Йосифа Лозинського, Якова Головацького, Михайла Осадци та інших мовознавців, зробив вагомі висновки про успіхи й невдачі в розвитку граматичної думки в Галичині.

Осібно дослідник звертається до постаті Омеляна Огоновського, його культурно-просвітницької та наукової діяльності і найперше до його граматики „Studien auf dem Gebiete der rutenischen Sprache“, яку Іван Франко «вважав найціннішою науковою працею». Знову варто відзначити, що Микола Петрович виявляє глибоку обізнаність із суспільно-політичними обставинами в Галичині, усій тогочасній Європі. Це дає йому змогу заявити: «…тепер ми можемо тільки пошкодувати, що книга була недоступна до широких верстd населення Галичини. Власне, вона була призначена тільки для інтелігенції, для освічених людей, які володіли німецькою мовою. […] у цьому був і позитивний момент, бо […] ця книга відкривала українську мову для європейського читача, оскільки за часів Австро-Угорщини німецька мова була однією з найпоширеніших мов у Європі» (с. 218). Праці Огоновського, як зазначає автор, були схвалені багатьма компетентними людьми. Він намагався підкреслити оригінальність, самобутність української мови. Оцінка здобутків автора згаданої монографії спирається не лише на думки попередників, а й на власні спостереження.

Із особливим пієтетом Микола Петрович пише про Степана Смаль-Стоцького, адже саме в його працях, зокрема в «Граматиці руської мови» порушене питання походження української мови, саме він, на противагу тим, хто підтримував ідею «спільної колиски трьох братніх народів», на багатьох яскравих прикладах обґрунтував оригінальність і самобутність української мови, доводив, що вона бере свій початок, як і інші слов’янські мови, безпосередньо з праслов’янської. Микола Петрович відзначав, що відгуків і рецензій на книжку С. Смаль-Стоцького було багато, причому рецензії ці були переважно негативні. Дослідник загострив увагу на нищівній рецензії на книжку О. Шахматова, на те, що всі чекали відповіді С. Смаль-Стоцького, який обіцяв це зробити, думаючи, що подужає О. Шахматова. Але далі в рецензованій праці подано аналіз третього (1914 р.) видання граматики. Опис розгортання інтриги, на жаль, залишився незавершеним.

У контексті мовознавчих пошуків доби Микола Петрович розглядає граматику Василя Сімовича, уважаючи її «справжньою граматикою української мови», та шерег граматики інших авторів. Він докладно проаналізував усі складники граматики, але особливу увагу присвятив розглядові підрозділу про словотвір у граматиці В. Сімовича. Твердження, висновки автора рецензованої праці про те, що В. Сімович загалом правильно потрактував питання українського словотвору ще заздалегідь, до появи його теоретичного обґрунтування, яке здійснив Іван Ковалик, про те, що писав граматику глибокий знавець української мови, який зумів помітити її найтонші нюанси, який турбувався про утвердження справжньої української термінології, не викликають заперечень.

Микола Петрович стисло розглядає й інші граматики, видані в Галичині: „Методичну граматику рускої мови», яку „уложили“ В. Коцовський та І. Огоновський (1912 р.); працю проф. Ярослава Лазарука під назвою „Начерк граматики української мови“ (1936 р.); граматику Миколи Угрина-Безгрішного та Антона Лотоцького, видану в 1938 році, за рік до окупації Галичини радянською владою, які, незважаючи на недоліки, загалом відіграли позитивну роль у становленні літературної мови Галичині, хоча були видрукувані на низькому поліграфічному рівні.

Автор рецензованої монографії торкнувся й питання про мовні дискусії в Галичині. Ґрунтовно опрацювавши періодику кінця 1840-х рр., автор кваліфіковано проаналізував полеміку між прихильниками народної мови і фонетичного правопису та апологетами «язичся» й етимологічного принципу в орфографії. Про ці дискусії вже писано не раз. Але аналіз їхнх причин із винятковою скрупульозністю, докладністю вперше зробив М.П. Лесюк.

У дискусіях 50-х рр. з проблем української літературної мови в Галичині були дещо змінені акценти. З одного боку – це захисники народної мови, з іншого – представники

ідей панславізму з Росією і російською мовою, російського шовінізму. Ці дискусії наприкінці XIX–початку XX ст. переходять межі Галичини, набувають всеукраїнського характеру. Однак у цей час з'являються такі могутні постаті, як І. Франко, І. Нечуй-Левицький, Б. Грінченко, І. Верхратський, А. Кримський та ін., які значно допомогли українській громаді здійснити вагомий поступ у напрямку утвердження української мови як вищої форми комунікації Галичині. Ці дискусії чітко показали, хто є хто в питаннях про мову, її формування та розвитку.

Про азбучну війну йдеться в попередніх розділах рецензованої праці. Й. Лозинський написав статтю „O wprowadzeniu Abecadła polskiego do piśmiennictwa ruskiego", яку опублікував у газеті „Rozmaitości Lwowskie" (№ 29) 1834 р., де поступово підводить до думки, що треба замінити в українській писемній мові букви кирилиці буквами латиниці. Нині ця пропозиція здається в крайньому разі дивною, однак Микола Петрович дуже об'єктивно оцінює різні пропозиції, цитує І. Головацького, який не вважає негідним вчинком опублікування українських пісень латинськими літерами, що наша література не перестала від цього існувати, що вона не перебуває в жодному зв'язку із літерами. Переміг в азбучній війні здоровий глузд, орієнтація на писемні традиції в українській літературі. Проте слід пам'ятати, що ідея латинізації мов народів Радянського Союзу була відроджена у 20-х рр. XX ст. й відмерла в 50-х.

Микола Петрович зібрав і систематизував в одному розділі лінгвістичні терміни, що стосуються мови й мовлення. Він повернувся до вже згаданих і не згаданих граматик і вибудував гарну студію про походження української мовознавчої термінології, яка на тлі вже відомих розвідок цієї теми має багато оригінальних спостережень і думок, зокрема оцінку діяльності реформатора в цій галузі Івана Верхратського, який сміливо вигадував і впроваджував українські відповідники до певних російських чи польських термінів. Микола Петрович стверджує, що багато термінів, які використовується нині, були вже в працях мовознавців Галичини, хоча деякі з них несправедливо були забуті, зокрема *складня* замість *синтаксис*, і тут ми підтримуємо думку автора рецензованої монографії, що цей термін був би кращий, аніж нинішній.

Багатим на власні спостереження є розділ «Становлення українських правописних норм». Микола Петрович резонно стверджує, що тривалий час у Галичині дотримувалися правопису, який застосував Лаврентій Зизаній у „Граматиці словенській", виданій 1596 р. у Львові. Авторитет староцерковнослов'янської мови тяжів і над іншими українськими, зокрема галицькими вченими, які ще довго після Зизанія, майже до кінця XIX ст., триматимуться кирилиці і тих усіх літер, без яких можна було обійтися. Не посмів цього зробити й інший видатний український учений-філолог – Мелетій Смотрицький, автор граматики, яка упродовж двохсот років (до середини XVIII ст.) була єдиним підручником не тільки в Україні. У словнику Памви Беринди, виданому 1627 р., закріплено вживання літер на позначення голосних таке, як було в попередніх працях. Микола Петрович стверджує, що в Галичині, окрім «Русалки Дністрової», словника Є. Желехівського, упродовж майже цілого XIX ст. фонетичним правописом майже нічого не друкувалося. Зауважимо, що суперечності в поглядах на правопис між представниками західної і східної писемної практики були усунені в 1927 р. на Харківській конференції, проте правописні дискусії тривають донині.

Окремим вагомим дослідженням М.П. Лесюка є презентація мови художніх творів галицьких письменників і місцевої періодики. Дослідник по-новому розглянув найперше лексику «Русалки Дністрової», звернувши особливу увагу на демінутиви та способи їх творення майже від усіх частин мови. У цьому питанні автор виявив себе як вдумливий дериватолог. Зокрема нам видаються цілком переконливими його міркування про словотвірні омоніми (с. 568), про подвійно демінутивовані іменники (с. 569), про втрату деякими іменниками відтінку пестливості (с. 570) тощо.

Микола Петрович проаналізував з мовного погляду й оду Маркіяна Шашкевича, присвячену 67-й річниці від дня народження цісаря Франца І, поетичну збірку священика Рудольфа Моха „Мотыль“, яка теж мала неабияке значення для розвитку української мови, «Приповѣдки» Г. Ількевича; дві книжечки (дві частини) під назвою «Вѣнок русинам на обжинки», які підготував до друку Яків.

Ідея відкриття українського часопису витала в Галичині ще на початку 40-х рр. XIX ст. Про це думали і говорили Іван Жуківський, Михайло Куземський, Стефан Семаш, Антін Павенцький, Микола Устиянович, але не було єдиної думки щодо мови часопису – чи це має бути народна „руська“ мова, чи старослов'янська. Часопис, який мав з'явитися завдяки зусиллям Ставропігійського інституту 1848 р., мав називатися «Пчола Галицкая». Цей задум, правда, був утілений пізніше, бо вже від 1850 р. вся галицька преса перейшла на язичіє. Отож першим редактором першого українського часопису, який вийшов під назвою „ Зор# Галицка“, був Антін Павенцький, і хоч там немало було старослов'янізмів, росіїзмів і полонізмів, усе-таки з її шпальт пробивалася й нуртувала українська живомовна народна стихія. Можна стверджувати, заявляє автор монографії, що газета була насправді українською. Тут Микола Петрович вірний собі, він робить докладний мовний аналіз тогочасних часописів, стверджує, що чимало рис відрізняло мову українських публікацій другої половини XIX ст. в Галичині від сучасної української літературної мови, але треба визнати, що, за великим рахунком, ці відхилення незначні, вони були викликані хитаннями в мовних орієнтаціях галицької інтелігенції. І все ж в українських текстах понад 150-річної давнини є більше рис, які об'єднують, є більше того́, що є спільним, що лягло в основу сучасної української літературної мови.

Микола Петрович дає досить жорсту оцінку «Малоруско-німецкому словарю“ Є. Желехівського, через те, що, судячи з реєстру словника, автор не проводив уважної селекції матеріалу і вводив до словника все, що було у відібраних ним же художніх чи наукових творах. За підрахунками автора монографії, у словозбірці налічується близько 12,7% росіїзмів (понад 800 слів). Це росіїзми різних рангів – і лексичні, і фонетичні, і морфологічні, і граматичні. І все ж, незважаючи на те, що в цьому Словнику не було суворого відбору лексики, що є в ньому чимало чужих, неукраїнських слів, дослідник робить висновок, що ця праця стала видатним явищем в історії розвитку української літературної мови не тільки в Галичині, але й в усій Україні, адже це був перший український словник, у якому було зафіксовано таку велику кількість – 64 тисячі – слів. До виходу у світ словника Бориса Грінченка треба було ще чекати понад 20 років.

В останньому розділі рецензованої праці Микола Петрович розглянув роль греко-католицького духовенства в розвитку української мови в Галичині. Це правильна постановка питання, адже майже вся галицька високоосвічена інтелігенція – це духовні особи. Багато священиків були причетні до розвитку чи гальмування української мови в Галичині. Автор знову звертається до багатьох постатей, про які вже йшлося в попередніх розділах монографії, щоб представити цілісну картину участі духовенства в цій важливій справі. Звичайно тут з'являється й шерег нових для читача прізвищ. Усі питання, що стосуються національного відродження українців, розвитку української літературної мови в Галичині, резонно стверджує дослідник, так чи інакше пов'язані з греко-католицьким духовенством. Цілком погоджуємося з висновком Миколи Петровича, що, незважаючи на різне ставлення до української мови окремих ієрархів, саме завдяки греко-католицькому духовенству Галичина пронесла й зберегла і українську мову, і український дух через десятиліття польського та російсько-більшовицького засилля, оберігає їх і тепер, і берегтиме з допомогою церкви та духовенства й надалі.

Добре враження справляють висновки рецензованої праці: вони глибокі, розлогі, випливають із тексту монографії, сприймаються як окремий твір, який дає читачеві

докладну інформацію про зміст і характер дослідження. Важко робити якісь зауваження до цієї праці, оскільки Микола Петрович надзвичайно точний у своїх спостереженнях, твердженнях, при першій нагоді звертається до статистики. Таку книгу міг написати лише автор, який мешкає на тій території, де творилася українська літературна мова Галичини.

У рецензованій праці вперше в українському мовознавстві на широкому емпіричному рівні відтворено зовнішню історію мовознавства – мовні дискусії щодо шляхів розвитку літературної мови, принципів правопису, сформовано аргументовану оцінку ролі діячів науки і культури в мовотворчому процесі, їхнього впливу на кодифікацію літературної мови. Монографія Миколи Петровича Лесюка – це твір зрілого науковця, майстра, який залюблений у свою працю, віддає всі свої сили й енергію, щоб наша мова міцніла й розвивалася.

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Запорізького національного університету *П.І. Білоусенко*

РЕЦЕНЗИЯ

на монографию доцента кафедры общего и славянского языкознания
факультета украинской и иностранной филологии и искусствоведения
Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара
Куваровой Елены Константиновны

«ТИПОЛОГИЯ РУССКОГО ЭПИСТОЛЯРНОГО ВОКАТИВА»

(Днепропетровск : Новая идеология, 2014. – 380 с.)

В связи с интересом современного языкознания к изучению прагматических аспектов языка как средства коммуникации вполне закономерно в фокусе лингвистических исследований оказывается эпистолярный текст, и в первую очередь письмо – самый естественный и распространённый вид речевых произведений, посредством которых осуществляется письменное межличностное общение людей. В течение последних десятилетий в русистике формируется особое направление функционально-стилистических исследований, связанное с изучением письма в самых разных аспектах: коммуникативном, когнитивном, лингвоперсонологическом, собственно лингвистическом и др. Однако многие проблемы эпистолярной коммуникации, в частности вопрос о языковых средствах экспликации в письме отношений на оси «адресант – адресат», всё ещё требуют выяснения и уточнения, и некоторые лакуны в этой области научного знания заполняет рецензируемая монография.

Исследование Е.К. Куваровой посвящено эпистолярному вокативу, который, будучи наиболее типичным средством установления контакта между адресантом и адресатом, является необходимым структурно-композиционным элементом коммуникативной рамки письма. Поставленные автором задачи: изучение структурных типов эпистолярного вокатива, его прагматики и стилистических свойств, разработка типологии вокативных конструкций – обусловили построение монографии, основная часть которой состоит из пяти глав. В первой главе «Письмо как объект лингвистического исследования» автор ставит проблему формирования корпуса текстов, которые могут быть квалифицированы в качестве писем, и предлагает её решение на основе выделения комплекса типичных